

NÉMETH ZOLTÁN
Vágott sebek

Németh Zoltán
(Érsekújvár, 1970):
költő, irodalomtörté-
nész, a Varsói Egyetem
professzora, az *Irodalmi
Szemle* szerkesztője,
a *Bázis* társelnöke.

Az idős hölgy a ház előtt várt,
fél liter vodka volt ígérve,
meg reggeli-ebéd-vacsora.
Azt mondja, figyeljen,
nem akarom, hogy bejöjjön
így a házamba,
itt a teraszon leül,
és csinálok egy nyírást.
Fonott kerti székre ültet,
nemsokára megjelenik
kesztyűben, selyemkendővel arcán,
egy hajvágóval, lepedővel,
azt a nyakam köré teríti,
bepattintja a 3 mm-es műanyagot.
Nedves szivaccsal végigtörölhetem
a fejem, amíg várok a reggelire,
ham-and-eggs, jó csipős paprikával.
A szerszámok a ház mögött van,
próbálok elmutogatni,
hogyan kell egy csákány, egy fejsze,
egy ásó és tövetőkapa, ha van.
Azt mondja, jobb, ha szétnézek én,
és kiválogatom, próbáljam a végén
ugyanoda visszarakni.
Csákány és tövető nincs,
az ásó pontosan megfelel,
viszont a fejsze kicsi,
nehéz lesz, egésznapos munka.
Talán az előző tulajdonos
hagyta a kertben a fák gyökereit,
20 cm-rel a föld fölött levágott csonkokat,
amelyek évről évre ágakat hajtanak,
kivirágognak, hogy valaki
évről évre letépje a friss hajtásokat.
A fűnyírás lassan megy,
a rengeteg dísznövény, a sziklakertek,
a díszfák és a sövény miatt,
az egész délelőttöt elveszi.
Bent van az ebéd,
már megterítve,
húsleves, rántott hús krumplival
és ecetes salátával.
Megint csak vizet kapok,
nem kell a kintre kapott palackot
behoznom, itt pohárba önthetem.
Néhány mondat hangzik el,
mivel szóltak neki,
hogyan nem beszélem
az ebben az országban használt nyelvet,
pontosabban csak annak
valami távoli visszfényét, árnyékát,
amellyel szinte semmire sem megyek,
vagyis dehogy nem, kiderül,
hogyan egészen messziről származom.
Négy, koszorúvá lombosodott gyökér,
kézfifejzéssel. A nő mondja a sorrendet,
nem bízik benne, hogy még ma
mindet sikerül kivennem.
Az első a legszembeütőbb helyen,

a park közepén. Ahogy körülásom,
és az első ásónyomok után
feltűnnek a felső tartógyökerek,
látszódik, mennyit küszködött
már ezzel. Fűrészsel elvágott karok
jelzik, talán többször is nekilátott,
de mindig abbahagyta, izzadtan,
kimerülve feladta. Idős nő,
nem volt elég ereje ehhez a munkához,
de mégis újakezdte,
mint azok az egyedül élő nők,
akik korán elveszítették a férjüket,
és hozzászoktak,
hogymindent saját maguknak kell
megoldaniuk, a főzéstől a kert felásásáig,
a fűnyírástól a banki átutalásig.
De nemcsak az erő hiányzott,
a megfelelő szerszámok is.
Ilyen szerszámokkal egy ilyen korú nő
egész egyszerűen nem képes
egyetlen farönköt sem kivenni,
fizikai képtelenség.
Esetleg ha hetekig csinálja,
napokon át, és egyszer majd,
csodák csodájára, néhány hónap múlva,
megmozdul az egyik rönk.
De – azt kell mondjam – még ez is kevés.
Mert amit csinált, abból pontosan
kiderült, hogy mennyire nem ért hozzá,
egy tipikus fővárosi nő,
aki egész életében belvárosi cégeknek dolgozott,
csinálta a kettős könyvelést és az adóbevallást,
hogya aztán a nyugdíjba vonulás után
eladja vagyont érő, szintén belvárosi lakását,
kiköltözzön a fővárost övező zöldövezetbe,
egy úrinő a villa nagyságú nyaralóban,
hatalmas kertben,
ahol végre megvalósíthatja önmagát.
Az ilyen nők 95 évig élnek,
mégsem jó a technikájuk,
sosem tanultak favágást,
nem gondolják, hogy a rönk kiszedése
éppúgy tanult ismeret, mint a kettős könyvelés.
Én egész gyerekkoromban dolgoztam
apám mellett, fizikai munkát végeztem,
és tudom, hogy a kivágandó fa
gyökerét két helyen kell elvágni:
rögtön a törzs mellett
és legalább ásólapátnyira a törzstől.
Csak így lehet az ásóval olyan mélyre
hatolni, hogy a főgyökeret el tudjuk érni,
és ott már elég egy helyen vágni.
Meg kell mondanom, hogy az első gyökér
kiszedése csak azért okozott gondot,
mert a főgyökér a törzs irányát folytatta
egyenesen a mélybe, és ezért először
el kellett vágnom a nő által
elnyiszált oldalsó gyökereket is,
hogy kibonthassam. Elég nehéz volt
kézfifejszével szétvágni, éreztem
a csuklómat. A második gyökér jött ki
a legkönnyebben. Talán nem volt főgyökere,
vagy a főgyökér oldalsó irányt vett,
nem figyeltem meg alaposabban,
de tény, hogy az oldalsó tartógyökerek

kivágása után gond nélkül ki lehetett emelni
ezt a furcsa, rizómaszerű ábrát.
A gyökérben van valami az emberi arcból.
Egy szakállas koponya, amelynek hajszálai
a kisarjadó vagy már elszáradt ágak és levelek,
összegubancolódott szakáll a gyökér,
és minden irányból a szemedbe néz.
A harmadik fa kiszedése messze
a legnehezebb volt, valójában két-három önálló
fa összegubancolódott nyúlványaiból álló
konstrukció, amelynek kiemeléséhez szinte
kutat kellett ásni a földbe. Kezdődött az ásással,
az oldalsó indák elvágásával,
majd a gödörben térdelve tapogattam ki
a gyökereket, ujjaimmal kaparva a földet,
hogy felmérjem az átmérőjüket.
Kézifejszével szinte lehetetlen feladatnak tűnt,
az izzadság csípős utat vájt zsíros és poros
homlokomon, egy-egy forgács a számba vágódott,
ahogy zihálva szedtem a levegőt,
és megéreztem a gyökér ízét,
nyelvemen hevert az élete,
mint egy érdes ostya,
amely rögtön párbeszédbe lépett
az érzékszerveimmel,
kommunikált, mint egy elektronikus fémlapocska,
az évgyűrűivel, az évgyűrűiben tárolt
üzenetekkel, esős és száraz évszakok,
éles és életlen balták,
a lomb alatti titkos találkozók –
belém töltötte összes tudását a fa.
De én csak vágtam és vágtam,
a karomat és a csuklómat már nem éreztem,
két térdem a földbe süllyedt,
és égette a nap kopasz fejemet.
Ez volt az a pillanat, amikor már nem tudtam,
a levágott hajszálak csípnek-e,
vagy a bőrömrre rakódó föld- és porszemek,
vagy maga a bőröm – mindenesetre legszívesebben
levedlettem volna ezt az izzadt köpenyt.
Könnyeztem a megerőltetéstől és a portól,
próbáltam oda-vissza rángatni a tuskót,
amelynek vagy három főgyökere volt
különbféle oldalirányokba,
mintha a mélyben három ember
egy fejjé állt volna össze –
egy arcot mutatott a világnak,
de lent három különböző titkos életet
élt ez a lény. Végül kiemeltem.
A parkban volt egy pad,
most már kénytelen voltam leülni
a másfél literes palack társaságába.
Hirtelen megéreztem, felfogtam
az összes titkát ennek a parknak.
Az összövény sorsát,
a tuják és fenyők élettörténeteit,
a fű önvallomását,
a föld architektúrájának változásait,
a bennük forgolódo férgek agyába beleláltam,
az összes egykorvult levélbe,
minden fészek életét megéltem,
minden madárét, amely leszállt,
ugyanazt a tudást, szavak nélkül,
amely ezé a kerté volt, tudtam,
egyszerre gyökerezett földbe a lábam,

nőttek lepke- és madárszárnyaim,
bábozódtam be,
nőttek belém gyökerek, és forogtak bennem férgek.
A park élete voltam,
annak minden tartozékával,
járatokkal és kis, bundás lényekkel,
kitinpáncéllal és második világháborús töltényhüvellyel.
Hirtelen felvillant, hogy volt már egy ilyen park
az életemben, egy messzi és távoli múltban,
amelynek minden titkos zugát ismertem,
geometriai ábrákba rendezett rózsatöveit és
távolvidékekről gondos kezek által
ideszállított egzotikus fáit.
A szüleim kezei.
Még egyetlen tuskó maradt.
Egy hatalmas erdei fenyő tövében vágták le,
és csak félkörívben lehetett ásni.
Rögtön meg is sértettem egy karvastagságú
erdeifenyő-gyökeret, hiába haladtam előre
óvatosan. Negyedóra után egyértelművé vált,
hogy ez a csonk teljes szimbiózisban él
az erdei fenyővel. Gyökereik összefonódtak,
egymásba tekeredtek, teljesen a fa alá
kellett ásni ahhoz, hogy a két gyökeret
szétszálazva valahogy kiemeljem az enyémet.
Az erdei fenyő bántása nélkül nem lehetett
elvégezni ezt a munkát, néhány gyökerét
szükségszerűen meg- vagy elvágtam,
esetleg kitéptem volna.
Eszembe jutott, hogy a hölgy
még reggel kihozott nekem egy kézfűrészt is.
Ezt egy kocsányos tölgy alsó ágára akasztottam.
A rönköt kezdtem fűrészelni vele,
közvetlenül a fenyő gyökerei fölött.
Egy ilyen fűrészt nem 20–25 cm átmérőjű
fa kivágására tervezték, iszonyú lassan haladtam.
Próbáltam változtatni a kezeimet,
de a nap végére már kikészült mindkettő.
Arra gondoltam, villanyfűrésszel kb.
5 másodperc alatt lehetne kivágni a csonk tetejét.
Próbáltam teljesen kikapcsolni az agyamat,
a tudatomat, hogy csak a fűrész előre-hátra
tartó mozgása irányítsa, és ezzel az
elsötétített tudattal vágjam a fát,
a pengeélesre szűkült agyammal haladtam előre
milliméterről milliméterre a fában,
a fa erezeiben. Nagyon lassan,
képtelen lassúsággal, szétroncsolva
az élet minden jelét. Az ingem
csuromvizessé vált, az orrom eltömődött
a fűrészportól, nem éreztem a térdem.
Végül engedett a fa,
a fűrészlap átjárta és kettévágta egészen.
Kezemben maradt a fej,
a nyakánál fűrészelttem el,
de ott maradt a földben a lelke, a szervei.
Feles munka, maximalizált teljesítmény,
az erdei fenyő átölelte, visszakövetelte,
az enyém maradsz, suttozta,
az övé maradt minden álmával együtt,
vakon a külső világra ezentúl,
alsó szemeit a föld mélyére fúrva,
az erdeifenyő-gyökerek ölelésében,
szeretkező hajtások és gyökerek közé.
A kitermelt földet visszalapátoltam,

a csonkolt nyakat elrejtettem a föld alá,
apró domb jelezte a sírt.
Hölgyem, végeztem a munkával,
az utolsó csonkot csak fűrészelni tudtam,
és ne féljen tőle,
itt maradt még gyökér a talajban, de föld fedí.
Menjen, zuhanyozzon le, mondja,
talál törülközőt.
A kapuban megkapom a fél liter vodkát.
Adok még egy kis pénzt is,
de ne vodkát vegyen belőle a vodkához.
Egy nap, amelyen újra csak vittem,
de semmit sem hoztam megint.

